

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

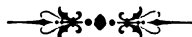
А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. НИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА проф. Унив. у Београду.

КЊИГА VI.



ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД 1926—1927.

Crtice o bruškom dialektu.

Selo Brusje¹⁾ nalazi se na ostrvu Hvaru u Dalmaciji.

Upravo je 5 km udaljeno od samoga grada Hvara prema *severoistoku*. Imade oko osam stotina stanovnika. Da stanovnici nisu urođenici, može se *gotovo sigurno* zaključiti. Ali tačno kada i odakle su se doselili, ne može se pravo reći, jer nam o tom istorija ne pruža pouzdanih vesti, a i iz privatnih župničkih i opštinskih isprava ne da se ništa pouzdano reći. Držim ipak verovatnim, da je selo bilo *od bosanskih begunaca naseljeno* otprilike početkom *šesnaestoga stoleca*. To se očevidno dade zaključiti i odatle, što su mnoga prezimena u mestu kao n. pr. Dulčić, Jeličić i Miličić baš takva, kakvih nalazimo u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji, koja graniči sa tim dvema pokrajinama. Vere su svi bez razlike rimokatoličke, a zanimaju se vinogradarstvom i ribarstvom.

Narečje je kao i u mnogim drugim okolnim mestima *već dosta iskvareno*. Uzrok su tome škole, novine, časopisi, dolaženje u dodir sa stranim svetom, putovanja po raznim mestima Dalmacije, a naravno i putovanje u Ameriku. Zbog dolaženja u dodir sa stranim svetom počeli su se upotrebljavati osobito u ozbiljnijim razgovorima *štokavski oblici*, te je mladi naraštaj počeo gubiti smisao za mnoge starije jezične osobine, kojih se starija, a osobito najstarija čeljad, dobro drži. Još mi je spomenuti, da u dialektu ima mnogo tuđih reči, a osobito talianskih, koje su poprimile srpskohrvatski oblik i odomaćile se. Pri izradi ove radnje samo ću se na nekim mestima obazreti na jezične osobine okolnih mesta i ostrva, jer mislim posebno istražiti i dialekte drugih mesta kao zasebne celine. Tako isto, da bih uštedeo prostor, ja neću porediti ovaj govor, sa drugim *čakavskim dialektima*, jer ja želim dati samo građu o jednom govoru.

¹⁾ Ispor. A. Rečnik sub v. Brušlje, f. pl., dok je u ovom dialektu sr. roda: Brúsje, gen Brúsja.

I. Glasovi.

Vokali.

1.) Stari vokal *a*, ako je kratak, ostao je nepromenjen kao u štok. dijalektu: *brät, čas, pītät, bogät.*

Stari *dugi vokal a* zamenio se vokalom *o*, ako su na njemu akcenti \wedge i \prime , i ako je slog sa punom dužinom bez akcenta \bar{a} , a inače, ako je slog poludug, te dobiva \wedge vokal se ne menja: *dör* (даръ), *kōdit, vōrit, glōvā, lōni, stōr, grōd, jō, vratōr; krōj: gen. krāja, rāme, pāden, vāzmen.*

Glas je *a* bez obzira na kvantitetu zamenio glas *e* u rečima: *rést: rasti i rēpāk: vrabac.* Isti pojav nalazimo još kod starih pisaca Marulića i Lucića i u današnjim dialektima okolnih mestā.

2.) Tanki i debeli poluglasovi zamenjeni su vokalom *a*, ili su iščezli bez traga kao i u štok. dijalektu: *bāčva, dāškā i dāska, sōn* (сѡнъ), *taknūt* (тѡкнѡти), *tūd* (*тѡда, тѡгда), *krōtak* (*кортѡкъ, кратѡкъ), *izagnāt* (изѡгнати); *pās, tōst, tānak, otāc, gōrak.*

U nekim rečima, u kojima je u štok. dijalektu otpao poluvokal, u ovom je govoru ostao i zamenjen je redovito glasom *a*: *vazést* (възѣти), *vazīmāt i vōdne* (въ дѣне), ali *ūzmā* pl. tantum (възъмъ) *zāli* (зѡлъ). Isto nalazimo kod Lucića i Hektorovića.

Predlozi vs i vsz redovno su zamenjeni vok. u osim u ranije navedenim slučajevima: učér(a), unūk, u kūcu (въ кошѡ), *udovīca, uz bārdo i/i ūz bardo* (възъ бѡдо).

3.) Glas *o* bio dug ili kratak ostao je nepromenjen: *bōg, bōga; gōvor, lozā, kozā, pōje.*

U nekoliko slučajeva, gde imamo u štok. dijalektu *o*, u ovom imademo *e* ili *a*: *grēb, četvero, pētero i četvore, pētore* i t.d., ali *čtvorīca, petorīca* i t.d.; gen. do lok. sing. m. i sr. roda pronominalne i složene deklinacije: *(o)tī „taj“, (o)tēga, (o)tēmu... ovēga, onēga... parvēga, drūgega, pétega, svākega, nōvega, bílega*, itd., *tēpal, teplinā, teplīt; prianūt, „prionuti“* (прѡнѡти), *matīka, kād „kod“, n. pr. kad njega, kad križā.*

Tude *a* postaje *o* u primerima: *korīzma* (tal. *quaresima*), *konól* (lat. *canalis*, tal. *canale*), *skōndal* (lat. *scandalum*, tal. *scandalo*).

Reč *kroz* glasi *krüz*, n.pr. *vīdi* me je *kruz caklō.*

4.) Prema stsl. glasu *а* imademo redovno glas *e*, ali se u ovim rečima u korenu reči i to samo iza palatalnoga glasa *j* nalazi vokal *a*: *jazīk* (јѣзыкъ), *jōtra* (јѣтра), *ufót* (въѣти), *prijót, zajót. jādar* (m. f. n.) (јѣдръ). Isti pojav imademo i kod Marulića, Lucića i Hektorovića.

5.) Glas *u* u reči *rupa* (stsl. рупа) zamenjen je glasom *a*: *râpa*.

6.) Mesto vakala *i* imademo *e* u reči *hrèlo* (stsl. krilo); mesto *i* javlja se *ja* u *jaglâ* (igla).

7.) Glas *ǣ* razvio se u *i*; *brĭg*, *dĭtelina*, *dicâ*, *ĭspovid*, *krĭpost*, *lĭnost*, *mrĭža*, *mlĭt*, *mrĭt* *mĭrit*, *mih*, (mĕchъ), *misĭt*, *mĭšât*, *pĭna*, *po-bĭgnut* (bĕgnŏti), *sĭr* (štok. ijek. *sijed*), *svĭt*, *slĭp*, *Stĭpon*, *strĭlâ*, *sūsĭd*, *svĭtlost*, *svĭcâ*, *tĭmenica*, *tĭsto*, *trĭbovat*, *trĭzan*, *vĭra*, *vrĭs*, *vrĭme*, *zdĭla*, *zvĭzdâ*, *zvr*.

U veoma retkim, šta više mogao bih ustvrditi, koliko sam mogao istražiti, *samo u ovim* slučajevima razvio se *ǣ* u *e*: *starešĭna* (ima i *starišĭna*,) *cĕlov*, *celĭvât*, *sĕst*, *zanovĕtât*, *sĕno*, *vĕra* (u značenju venčanog prstena, a inače *vĭra*), *nevĕra* (zlo vreme), *ðseka*, *zĕnica*, *ozlĕdĭt*, *ðbe* (*dvi*), *vĕnac*, *jâstreb*, *pĕst*, *tĭlo*, a u plur. *tilesâ* i običnije *telesâ*.

Mimogred spominjem i nekoje reči, koje izravno ne pristaju ovamo: *kôren* (stsl. korenъ¹) i *korĕž*²), *korĕnъ*³), *òvde* (ovъde i ovdĕ), *òndĕ* (onъde i ondĕ).

Jedino u reči *mlâskot* štok. ijek. „mljeskati“, koliko je meni uspelo istražiti, imademo vokal *a* na mestu glasa *ǣ*.

8.) Vokalno *ʀ* se ne čuje ni u kojoj reči, nego se razvilo u *-ur* (ili *-or* prema već spomenutom pravilu): *arvât se*, *arjâ*, *bârdo*, *gârlo*, *kârst*, *kôr* štok. *krv*), *pârsi*, *pârst*, *vârc*, *vârtal*. Ovaj se pojav opaža na čitavom ostrvu Hvaru, gde se čakavski govori, i na ostrvu Visu, dok se na ostrvu Braču vokalno *ʀ* dobro sačuvalo, te se dogodilo, da su neke reči analogijom dobile mesto sloga *-ri*, ako je kratak, sekundarno vokalno *ʀ*, n. pr. *brĭtva*, *vĕca*, *pĕd* (štok. *pred*), *mĕža* (mrĕža). Mesto vokalnog *ʀ* drugih govora nahodimo *ri* u rečima *crkva*, *drvo* i *crpsti*: *crĭkva*, *drĭvo* i *dârvo*, *črĭpot*, ali i *čôrpiĭt*.

U rečima *rt* i *raž* ima *-ro* (*ra*): *rôt*, *rôž*.

9.) Vokalno *ʃ* razvilo se bez izuzetka u glas *u* kao u štok. dialektu: *vûna*, *vûk*, *dûg*, *mûčât*, *jâbuka*, *buhâ*, *sûnce*.

10.) *Nestajanje vokala*. Krajnjega vokala *i* u infinitivu svakoga glagola nikada nema: *rĕc*, *hodĭt*, *govorĭt*, *mûčât*, *pĕc*, *pĭšât*, *skâkot*, *vĭkât*, *vartĭt*.

Isto tako nema *i* u imperativu za drugo lice singulara i u prvom i drugom licu plurala: *cĭd*, *dârž*, *govôr*, *lôm*, *pĕc*. *pĭš*, *rĕc*, *skâč*, *túc*, *trúb*, *vič*; *cĭlmo*, *dâržmo*, *govôrmo*, *lômmo*, *pĕsmo*, *pĭšmo*, *rĕsmo*, *skâšmo*,

¹) Исп. J. Ф. V 192—194. — Ред.

²) Fr. Miklosich: Lexicon Palaeoslovenico-Graeco-Latinum, str. 303. i 304.

³) A. Lesklen: Grammatik der serbo-kroatischen Sprache, str. 26.

túsmo, trúbmno, víšmo; cilte, dāršte, govôrte, lðmte, pèste, píšte, rèste.
i t. d.

U svakom participu prezenta gubi se *krajnje i*: *glèdajúc, jidúć, ležéc, pìvojuć, spidúć.*

Reč *rosikati* glasi *ròškot*. U reči *izgubiti* obično se izostavlja početni vokal *i*: *zgubít*. Dalje se izostavlja krajnje *-i* u reči *mati*: *mät*.

Pokazna za *renica ovaj onaj* glasi: *ovl, onl*, kao i već kod nekih starih pisaca, pa i zamj. *taj* katkada analogijom prema *ovl, onl* dobiva spreda glas *o*: *otl*.

Reč *kunjati* glasi *kjät*. U glagolu *dočekati*, kad se upotrebljava u značenju doživeti, gubi se vokalno *e*, a *č* se ispred *k* po zakonu ovoga dialekta menja u *š*, pa glasi *dòškot*, inače u pravom značenju glasi *dočekot*.

Glagol *udariti* glasi *udrít*.

Broj jedanaest gubi prvi vokal *a*: *jednâdeste* ili *jednâste* (o tom na šire kod dekl. brojeva).

Reči *ovako, onako* i *koliko, toliko* katkada glase: *vâko, nâko* i *kôko, tôko*.

Oskoruša glasi *skôruša*.

11.) *Kontrakcija vokala*. Glagol *prebući* glasi: *probúć*. Reč *naopako* glasi: *nôpoko*. Brojevi dvadeset i trideset u vezi sa jedan do devet kontahiraju tri sloga u jedan: *dvôst i jedôn..... dvôst i pet..... dvôst i devet; trîst i jedôn..... trîst i tri..... trîst i osam, trîst i devet.*

Glagol *zaoglaviti* govori se: *zaglôvít*.

Imademo par kontrakcija, gde je između dva vokala ispao glas *j*: *pôs „pas, pojas“, gōspà od gōspoja*, ali se taj izraz *gōspà* upotrebljava samo za osobu majke Božje, pa bih mogao reći, da ova reč, i ako je nastala kontrakcijom, ipak je samo određeni pojam za majku Božju, jer se ta reč u drugom značenju ne čuje u narodu ovoga kraja.

Kod reči *medju*, koja glasi *mèju, mèu* i metatezom *ùme*, nije nastala kontrakcija.

12.) *Dodavanje glasova* (proteza). U početku reči javlja se *j* ispred vokala: *jústa, jîh, jèpet(a)* „opet“.

Ako ispred reči, koja se počinje vokalom *o* ili *u*, dolazi predlog, koji je od samoga vokala ili se svršava na vokal, mogu te reči dobiti ispred svog početnog vokala glas *j*, ali ne uvek, a pogotovu ne iza svih takvih prepozicija: *ù joko, ù juho, u jovîma(n), na jústa, u jîme*, ali katkada *u îme, u jogônj „oganj“, u (j)ovò*.

Neke reči, kojih je početna grupa konsonanata teška za izgovor, dobivaju spreda vokal, n. pr. *odnò*, (*o*)*hmèt* „kmet“, *špis*, *šs* „predlog „s“, *šk* „predlog k“.

Analogno prema onim rečima, koje se počinju samoglasnikom, dobivaju kadšto druge reči samoglasnik, kad su s njima u vezi, n. pr. zakléla se zemjâ râju, da se na njój svâka znâju i očíta i *otôjna*.¹⁾

Konsonanti.

13. *Labijali*. Glas *m*, ako stoji na kraju reči, uvek se menja u *n*: *govörin*, *glèdon*, *vičen*, *rukón*, *süncen*, *jesôn*, *zločëstin*, *sestrón*, *lvânon*.

Od konsonantske grupe *mn* biva kadšto disimilacijom *vn* n. pr. *sedavnâste*, *osavnâste*, *gúvno*, *slôvnica*, *tavnâ*.

Mesto labiodentalnoga odnosno bilabialnoga glasa *f*, koji retko dolazi u domaćim srp.-hrv. rečima ima ovaj dialekt u pozajmljenim rečima kadšto *b*: *Osŭb*, što danas glasi *Sŭbe*, prema drugim hipokorističnim imenima kao n. pr. *ŭve*, *Jŭre*, *Pêre*, *Ōnte*, a sadržalo se samo kod imena: *svétŭ Osŭb*, gen. *Osŭba*, ili još običnije glas *p*: *ponŭstra* (tal. *finestra*).

U reči ucveliti labiodentalni odnosno bilabialni konsonant *v* je zamenio glas *m*: *ucmilŭt* (iako mladi naraštaj počinje upotrebljavati štok. oblik).

Reč *kurva* glasi *kŭrba*; protivna je pojava, što od *zipka* meta-tezom imademo *zikva*.

Glas *m* se pretvara ispred grlenih *k* i *g* u velarno *n*, a ispred zubnih *t* i *d* (*c*, *č*, *ć*) u obično dentalno *n*: *moŭkâ* i *môŭka*, *mônci*, *mônče* n. sing. *momâk*, *pônŭtŭt* „pamtiti“, *sedandesét*, *osandesét*, *brŭnca*.

m se pretvorilo disimilacijom u *n* u predlogu *mimo*: *nŭmo*.

Reč *jedanput* glasi: *jedôn pŭt*, ali *žêmba*.

14. *Dentali*. Konsonant *d* ispred drugoga konsonanta na svršetku reči ili na svršetku sloga u sredini reči prelazi uvek u *l*: *olgovorŭt*, *kal dôjde*, *ol tâmo*, *ol brâta*, *olputovât*, *dobŭlka*, *olkâd*, *ôlma* (*odmah* = *od maha*), *pôlkova*, *polkopât*, *sŭlba*, *bŭlte*.

Ova izmena glasa *d* u *l* nije obična ispred konsonanta *r*, premda biva kadšto jedno i drugo: *odrêc* se, *kad rêče*, *pod rŭlo*; to je, držim, zato, jer je teško izgovoriti dva poluotvorna (likvidna) glasa jedan za drugim, pa se ta kombinacija obično uklanja.

Pojav se ovaj, premda retko, opaža i kod glasa *t*, da se zamenjuje glasom *l* u gore navedenim slučajevima: *pul crŭkve*, *pŭl poja*, *pŭl doma*.

¹⁾ Ovdje imamo verovatno staro *o*, isp. *oŭau*, *oŭauno* stsllov. — Red.

U selu Grablju, malo dalje od Brusja, oba se ova glasa u gornjim slučajevima zamenjuju sa *j*: *slôjko, oĵgovor'it, dobijka;; puĵ crĵkve, pŭĵ doma.*

Reč *slatko* redovno glasi *slôlko*, a kadšto se čuje *slôrko*.

U pridevu *sed* krajnje se *d* zamenilo sa *r*: *sĵr*.

15.) *Guturali*. Kao što je u glavnom kod svih čakavaca, tako se i ovde glas *h* (fiz. *x*), gde mu je po etimologiji mesto, izgovora oštro kao u nem. jeziku: *kŭhot, pŭhât, hrônit, hŭkât*.

Grleni glasovi ispred zubnih pretvaraju se u *j*: *nđĵta* (nom. *nđhat*), *lôĵta* (nom. *lôkat*).

Reč *galeb* govori se: *kâleb, a pečurka: pečŭrva*.

Grupa *hv* dava uvek *f*: *fôlâ, fôl'it, fôljen*.

Glagol *kuditi* glasi: *hŭdit*.

Još se u nekim rečima menja *k* u *h* n. pr. *hâmatnik, (o)hmêt, hrelô* (stsl. krilo).

U imenici *burag* zamenio se suglasnik *g* sa *k*: *bŭrak*.

16.) *Likvide*. Konsonant *l* se nigde ne pretvara u *o*, nego ili ostaje nepromenjen ili se gubi, a vokal se na kraju obično oteže. Otezanje krajnjeg vokala, posle gubljenja glasa *l*, obično biva u part. perf. drugom: *čŭl, govor'it, mol'it, hod'it, mŭzal, pekal, pitôl, skâkol, tŭkal, v'đil, m'šlil*. Većina ovih participa može biti bez krajnjega *l*, osobito ako se nađu u rečenici ispred konsonanta, n. pr.: *ko t'ĵ je rêka?*; *vikô je*; *tŭka je dîtê*; *ko tê je zôč pitô?*; *dôlca* (nom. *dolâc*), *cidl'ce, gen. cidl'ca, kôlca* (nom. *kolâc*), *zôl, b'it gnj'it, posôl, kotôl, stôl, gôl, nôgal*.

Mesto *n* imademo *ń* u rečima: *ghôĵ, ghŭsan, gh'izdô, ishôdńi*; a *l* u rečima: *mlôgo, mlošt'vô, mlož'it se, zlâmen, zlaméne* i drugima istoga korena.

Za *rebro* kaže se obično: *lebrô*; predlog *bez* se samo kod mlađih u štok. formi čuje; inače glasi: *prez*.

17.) *Sibilanti*. Prema štok. *c* imademo u Brusju kao i u drugim mestima prema severnom delu ostrva glas *č* u onim rečima, koje su ga imale u stsl. jeziku: *črĵvo (črêvo), čóran (črĵnê) čôrv (črĵvê), čarnjên (črĵljênê), čôrp'it (črĵpêt)*.

Glas *c*, bilo da je postao od *ts*, *ds* ili da je od starine u jeziku, postaje *s* ispred *t* i *k*: *harvôski, justvô, brâski, ŭskot, V'isko, pête, rête*, ali *gospôĵstvo*.

Pred *c* se *s* pretvara u *j*: *prôĵca, rajcvâst se*; a *z* ispred *s(z)* *š, ž*: *ijs'č, rajžâl'it, rajsŭkât, rajšir'it*.

Konsonant *z* ispred *k* prelazi u *s*: *môska* (nom. *môzak*).

U tuđim rečima prelazi vrlo često sibilant *s* u *š*: *Francēško* (tal. *Francesco*), *měštar* (tal. *maestro*), *štruměnat* (lat. *instrumentum*), *štrapàc* (tal. *strapazzo*), *sakrešřija* (tal. *sacrestia*), *špetàkul* (lat. *spec-taculum*), *užòncà* (tal. *usanza*), *rěšto* (tal. *resto*), *šetemòna* (tal. *settimana*), *furěšt* (tal. *foresto*), *škûr* (tal. *scuro*), *šufřit* (tal. *sofitta*).

18.) *Palatali*. Primarni glas *l* prelazi uvek u ovom dialektu u suglasnik *j*: *jûdi*, *põje*, *võja*, *jûbřt*, *jût*, *bõje*, *jubřca* (*cvet*) *jûbica*, *jûbezan*, *jûbřt se*.

Nekadašnja grupa *lɔj* još se u mnogim slučajevima drži nepromenjena, a u nekim slučajevima je prešla u sekundarno *l* od kojega danas imademo redovito *j*: *vesěljje*, *pristòljje*, *oblřlje*; *ûje*.

Stare grupe *mɔj*, *bbj*, *rbj*, *vbj* ostaju nepromenjene: *dûbje*, *zdròvje*, *kòpje*, *podněblje*, *garmjâvina*, *snòpje* i *snopjě*, *lomjěnje*.

Stara grupa *blj*, *plj*, *vlj*, *mlj* daje također *bj*, *pj*, *vj*, *mj*: *dròb-jen*, *zemjâ*.

Mesto *l* imademo *l* u rečima: *ûlen*, *plěskot*.

Prvotni glas *nj* i grupa *nɔj* nema bitne razlike u izgovoru, nego se jedno i drugo izgovara kao *n*: *dovjěné*, *zlaměné*, *korěné*, *obecóóne*, *imòné*, *ńegòv*, *ńřhov*.

Palatalni glas *ń* na kraju sloga i u sredini reči ispred nekih konsonanata gubi svoju palatalnost i ostaje *n*: *lónsku*, *jónca*, nom. sing. *jânjac*, voc. *jônče* (pa se *n* proteže kroz čitavu deklinaciju ispred *c*).

Skupina *tj* bila ona primarna ili sekundarna od *tbj* postaje uvek *ć*: *brâca*, *smecě*, *prúće*, *trěci*, *prâćen*.

Kod glagola *ići* (sam se ne upotrebljava), kad je složen s predmetkom, provedena je metateza u infinitivu kao i u štok. dijalektu, pa glasi: *dóć*, *póć*, *nóć*. *izóć*, dok u prezentu nije provedena metateza, nego se upotrebljava stari oblik: *dójden*, *nójden*, *pójden*, *izójden*.

Primarno *ć* i ono, koje je postalo od *kt*, čuva se vrlo dobro, samo je kao i kod svih čakavaca mnogo mekše od štok. *ć*.

Glas *c* u sredini i na kraju reči ispred grlenih konsonanata, a kadšto i ispred drugih, gubi svoj prvi sastavni deo *t*, a ostaje samo *j*: *võjka*, *ispěj krùh*, *vej ní nřšta*.

I primarna i sekundarna grupa *stj* prelazi uvek u *šč*: *kâršćen*, *púšćen*, *lřšće*, *očřšćen*, *râdošču*, *mřlošču*, *güşći*.

Svako *št* štokavsko primarno i sekundarno, osim onoga, što je postalo od *čt*, glasi ovde *šč*: *barščòn*, *godřšće*, *kliščà*, *prřšč*, *ščeta*, *ščóp*; *poštěn*, *nřšta*, *štovăt*, *poštěnje* i mnogo drugih tuđih reči: *kaštřlg*, (tal. *castigo*), *štapăt* (tal. *stampare*), *štipěndij* (lat. *stipendium*), *šřivale* i *šřivâle* (tal. *stivale*).

Grupa *čt* naprotiv pretvara se u imperativu za 2. lice plurala u *št*: *múšte, škäšte, víšte, üšte*.

Skupina *dj*, kad je sekundarna, redovno ostaje nepromenjena, ali se može prvi glas i izgubiti, a ostati samo *j*: *orüdje, rødjak i røjok, jával, gen. jøvla*.

Prema štok. *đ* stoji glas *j* kao *í* u svima drugim čak. govorima: *mèja, žéja, sláji, mláji, túji*; ali i: *vždjen, potvórdjen, nasódjén, olsú-djen* gde je *dj* mesto *j*.

Od umekšanog suglasnika *g* imamo isto *j*: *ònjel*, ali *kalüdjér*. I tal. se *gi* izgovara *j*: *jòrno* n. pr. u pozdravu: *bòn jòrno; jakèta* od *giachetta*; *jirøvät* od *girare*.

Skupina *čk* pretvara se u *šk*: *máška, bårškot, bróški, čórška, div-jóški, divòjaški, gârški, junóški, kvøška, lúški, ml. táški, púški, težóški*.

Mesto *čn* imademo *šn* u primerima: *líšnik, líšništvo, pøšmen (počnem)*.

Skupina *šč* pretvara se u *jč* u rečima: *prajčič, prajčèvina, mijšič*, ali inače ostaje nepromenjena: *iščekivät, iščeparkät, iščešjät, iščítstít*.

Mesto *-čstvo* imademo *-jstvo*: *poküjstvo, mogújstvo*.

Prema štok. grupi *žđ* (od *zđj*) imademo u ovom dijalektu *zj*: *grøzje*, ali imademo i *zdj*: *gvøzdje*.

Prema štok. *žđ* od *zgj* govori se *žj*: *møžjoni, zvlžjot*.

Reč *dažd* glasi: *dòrž* gen. *daržä*.

19.) Nastajanje konsonanata.

a) Na početku reči.

Ako se na početku reči sastanu dva zatvorna konsonanta, onda se obično jedan, t.j. prvi od njih gubi: *třca* „ptica“, *dí* „gde“, *ko* „tko“.

Zatvorni se konsonant može gubiti i uz tesnačni: *sovät, šeničca, sè* „pse“.

Zatvorni se glas može gubiti i ispred složenoga: *čelä* „pčela“.

b) U sredini reči.

U nekim se rečima u grupi *sv* gubi drugi glas: *sèkar, sekârva, srøb, sarbřt*.

U reči *čvrčak* izgubio se glas *v*: *čörčäk*.

Reč *krumpir* glasi: *kompír*.

Usred reči gubi se glas *p* u rečima: *zést* „zepsti“, *ozést, pozést, klúko* „klupko“.

Mesto skupine *žd* imamo izvorno *ž* u rečima: *žerät, žerónje*.

Reč *potplat* govori se: *poplät*.

Ispred frikativa, kako sam već na svome mestu spomenuo, obično nestaje suglasnika *t* i *d*: *Harvóska, jüski* i *juskí* „ljudski“, *bráski*.

Od skupine *dž* gubi se uvek prvi sastavni glas *d*, a ostafe *ž*: *svidžba, saržbà, žèp, žìderica, otàžbina*.

Dentalni eksplozivni glas *d*, ako se nađe izpred bilabialnoga eksplozivnoga *b*, gubi se: *ispri brâta, pri Bõgon*.

U predlogu *mèju* „među“ otpada kadšto glas *j*, pa glasi *mèu*.

U glagolu *hlaptati* gubi se glas *t*: *hlapät*.

U nom. sing. gubi se krajnje *v* u reči *kõr* „krv“, a u gen. plur. u reči *drìvo* ili *dârvo* „drvo“, gen. plur. *dór*.

Stari oblik glagola *dvignõti* ostao je u ovom dijalektu nepromenjen: *dvìgnut*, dok se u štok. dijalektu izgubio glas *v*.

20.) Sekundarni suglasnik.

Neke sam slučajeve govoreći o protezi spomenuo, n. pr. *jìme, jùsta, ù joko, ù juho* i t. d.

Između *z* i *r* umeće se *d* u rečima: *zdrìt, zdrìl*.

Element *r* (od *ž*) imademo u rečima: *nìdor* „nigda“, *nìdir* „nigde“.

U dat., lok. i instrumentalu plur. kod imenica svih triju rodova dolazi redovno na kraju sekundarno *n*: *mâškiman, pâsiman* i *pašìman, pòjìman, zèčìman, mìšìman, jūdìman, stablìman, bârdiman, gorâmin, tìkvìman*.

Analogno prema imenicama imadu i pridevi sekundarno *n* u istim padežima plurala: *dõbrìman, zlìman, vèlikìman, pâmetnìman, gñilìman, cõrnìman, bìlìman*.

Isto opažamo kod zamenica i brojeva: *nâmin, vâmin, ovìman, onìman, dvìman, trìman, parvìman, drügìman, desetìman*.

Sekundarno *n* se razvilo u rečima kao: *prìn, pòslin* (ali mlađi naraštaj obično izgovara bez krajnjega *n*).

Sekundarno *h* se rasvilo u gen. plur. kod imenica i- deklinacije muškoga i ženskoga roda, a negde i kod imenica srednjega roda: *kõstìh, slostìh, ričìh, pùtìh, judlìh, kòpjìh, kopìščìh*.

Danas mlađi naraštaj govori sekundarno *h* u gen. plur. svih deklinacija muškoga, žen. i sr. roda, kako će se videti kod oblika.

Još se sekundarni suglasnik razvio u sledećim rečima: *rìdnut* „rinuti“, *hrübìt*, „rubiti“.

21.) Metateza konsonanata.

Zipka: *zìkva*; *ožica*: *zlìca*; *vidrica*: *vridìca*; *gavran*: *grâvon*.

U mnogim talianskim rečima imademo metatezu konsonanata: *alerõj* (tal. *orologio*), *tarmuntõna* (tal. *tramontana*), *suról* (tal. *solare*), *remedijõna* (lat. *meridies*).

U predlogu *među* izmenjuju se kašto slogovi, pa glasi *ùme*, n. pr. *ume kùće*.

U reči *blajne* „brajne“ izmenili su se konsouanti *j* i *n*: *blânje*.

II. Akcenat.

Dosadašnji istraživači čak. dialekata u glavnom su se slagali u tom, da u čakavskim govorima vladaju tri akcenta: ˘ (kratki silazni) ˆ (dugi silazni) i ˊ (dugi uzlazni).

Bruški dialekt ima također ˘ (kratki silazni) i ˆ (dugi silazni), *ali pravoga uzlaznog akcenta, koji bi odgovarao potpuno štok. uzlaznom akcentu, nema*. Mesto pravoga uzlaznog akcenta imademo dva druga akcenta, koji su oba doduše u svojoj biti opet uzlazni akcenti: ~ kako ga jedni beleže i ^ . Ja ću se služiti mesto ~ znakom ˊ (za uzlazni akcenat. U štok. dialektu glas kod izgovora uzlaznog akcenta raste jednako u vis, dok ovde kod prvog ˊ akcenta glas se na početku počne dizati, a onda skoči i malko se više otegne nego na početku, a kod drugog ^ akcenta glas doduše ide ravno u vis, ali ne traje tako dugo njegovo dizanje, koliko kod štok. uzlaznog akcenta, nego se prekida, rekao bih, već oko polovice uspona. Pod ovim zadnjim ^ akcentom nalaze se samo t. zv. poludugi slogovi, pa i u ovakim slučajevima ne pretvara se a u o u tako naglašenim slogovima.

U rečima, koje još imaju stari oblik, *dobro se čuva i stari akcenat*.

U štok. dijalektu ˘ i ˆ, dva silazna akcenta, mogu biti samo na prvom slogu reči i na jednosložnim rečima, dok u ovom, kao obično u čakavskim dijalektima, mogu biti i na drugim slogovima, pa i na zadnjem slogu.

Običan pojav, da je slog pred starim akcentom na koji je po akcentskom zakonu u štok. dialektu došao uzlazni akcenat, dug, opaža se i u ovom dialektu upravo sa osobitim isticanjem te dužine.

Stari se akcenat još dobro drži u infinitivima i imperativima glagola, kao što i u gen. singulara imenica ženskoga roda a- deklinacije, pa u starim kratkim genitivima plurala imenica svih triju rodova; u dat. lok. i instrumentalu plurala imenica a- deklinacije. Isto se može opaziti i u deklinaciji imenica drugih rodova. U ostalim se padežima opaža naginjanje akcenta štokavskom.

U infinitivima, koji u štok. dialektu imadu uzlazni akcenat, u ovom narečju stoji isti akcenat i na istom mestu.

Neke reči mogu biti dvojako naglašene, što će se kod oblika moći videti.

Kada se akcenat ˊ nalazi na krajnjem slogu reči ili na jednosložnim rečima, reklo bi se, da njegova dužina malko *više traje* u drugom delu glasa, nego u sredini neke reči i na početku; no držim, da je to upravo zbog toga, što se nastoji da se što pre izgovori reč do kraja.

^ akcenat ne može se naći na kraju reči.

Dužina se u štok. dialektu može nalaziti samo iza akcenta, dok u ovom narečju, kao i u drugim nekim čakavskim govorima, može biti samo ispred akcenta, i to samo na slogu neposredno pred akcentom, a iza akcenta uopće nema dužine.

Potanjí razvoj i primeri za spomenuta pravila o akcentu slede kod oblika.

III. Oblici.

A.) Deklinacija.

α.) Imenice.

a.) Singular.

N. <i>břskup</i>	<i>kopóč</i>
G. <i>břskup-a</i>	<i>kopōč-ǎ</i>
D. <i>břskup-u</i>	<i>kopōč-ǔ</i>
A. <i>břskup-a</i>	<i>kopōč-ǎ</i>
V. <i>břskup-e</i>	<i>kopōč-ǔ</i>
L. <i>břskup-u</i>	<i>kopōč-ǔ</i>
I. <i>břskup-on</i>	<i>kopōč-ēn i ōn.</i>
N. <i>vōd-ǎ</i>	<i>žálost</i>
G. <i>vōd-é</i>	<i>žálost-i</i>
D. <i>vōd-ř</i>	<i>žálost-i</i>
A. <i>vōd-u</i>	<i>žálost</i>
V. <i>vōd-o</i>	<i>žálast-i</i>
L. <i>vōd-ř</i>	<i>žálost-i</i>
I. <i>vod-ón</i>	<i>žálost-jon i žálošcon.</i>
N. <i>sěl-ǒ</i>	<i>jōj-e</i>
G. <i>sěl-ǎ</i>	<i>jōj-a</i>
D. <i>sěl-ǔ</i>	<i>jōj-u</i>
A. <i>sěl-ǒ</i>	<i>jōj-e</i>
V. <i>sěl-ǒ</i>	<i>jōj-e</i>
L. <i>sěl-ǔ</i>	<i>jōj-u</i>
I. <i>sěl-ōn</i>	<i>jōj-en i -on.</i>

1. Nominativ.

Vlastite imenice, kojima se imenuje muška čeljad, imadu hipokoristički oblik na *-e* i *o*. No to nije kod svih muških imena, nego obično za mladi naraštaj otprilike do 25. godine života, t. j. dok se

oženi. Nekima i dalje ostaju ta hipokoristična imena, a neki se počinju zvati redovitim imenima: *Pëtar, Ivôn, Jûraj, Matŕj, Jâkov*.

Hipokoristična imena glase: *Përe, Jûre, Îve, Ônte, Môte, Vlce, Jôko, Mlko*.

Ona se sklanjaju ovako:

N. <i>Jûr-e</i>	<i>Jôk-o</i>
G. <i>Jûr-eta</i>	<i>Jôk-ota</i>
D. <i>Jûr-etu</i>	<i>Jôk-otu</i>
A. <i>Jûr-eta</i>	<i>Jôk-ota</i>
V. <i>Jûr-e</i>	<i>Jôk-o</i>
L. <i>Jûr-etu</i>	<i>Jôk-otu</i>
I. <i>Jûr-eton</i>	<i>Jôk-oton</i> .

Analogno prema hipokorističnim imenima na *-e* i *o* prave se i neka prezimena istim hipokorističnim nastavcima: *Hûre, Hrâste, Haŕlo*: gen. *Hûreta, Hrâsteta, Haŕlota* i t. d.

Isto se tvore i sklanjanju mnogi nadimci u mestu kao: *Dulë, Fênte, Glûše, Hrûste, Mînge, Pûce, Rêre, Vlâše, Čarnênko, Črîpo, Kôko, Šcêpo, Tanbôlo*.

Neka vlastita imena ženskoga roda dobivaju također u nom. sing. hipokoristični nastavak *-e*: *Kâte, Lûce*, ali se taj nastavak ne proteže na druge padeže osim nom. i vok. singulara.

Ostali se padeži prave redovito kao u štok. dialektu prema *Lucija, Kata (Katica)*.

Sva ova hipokoristična imena, držim, da su pravljena prema vokativu i da je upravo vok. uzeo funkciju nominativa.

Dok su kajkavcima osobito mile hipokoristične imenice, a štokavci se drže zlatne sredine, čakavci radije upotrebljavaju augmentative, pa tako i žitelji ovoga kraja: *divojčurŕna, ženetiŕna, kravetiŕna, divojčurŕna, mazgetŕna* i t. d.

2. Genitiv.

Ovaj je padež kod imenica svih triju rodova doživeo iste promene kao i u štok. dialektu.

3. Dativ i lokativ.

Imenice ženskoga roda *a-* dekl. menjaju glarne glasove (g, h, k) kao u štok. dij. ispred nastavka *-i* u sibilante (z, s, c): *nogà: nožŕ; rûkà: rûčŕ; jûhà: jûšŕ; dlâka: dlâci*.

Mlađi je naraštaj potpuno izgubio smisao za ovu zamenu guturalnih konsonanata u sibilante, pa ostaju redovno nepromenjeni: *nogŕ, rukŕ, jûhŕ, dlâci*.

4. Akuzativ i vokativ.

Oba padeža potpuno odgovaraju istim padežima štok. dialekta.

5. Instrumental.

Krajnje se *-m* u imenica svih triju rodova izgovara kao *n*: *čovĳkon*, *pĳjen*, *ženón*; *vinôn*.

Imenice muškoga i ženskoga roda, kojima se osnova svršuje na palatalni konsonant, dobivaju kašto analogijom prema imenicama na nepalatalni konsonant u ovom padežu nastavak *-on* ($\leq om$) mestô *-en* ($\leq em$).

Imenice *i*- deklinacije pomešale su svoj intrumentalni završetak sa završetkom imenica *a*- deklinacije, pa imaju kao i ove nastavak *-on* ($\leq om$): *milošćôn*, *bĳlešćôn*, *ĳhološćôn*, *plĳdnošćôn*, *pĳmoćôn*, *mĳšjon*, ali se čuju i stariji oblici.

b.) Plural.

N. <i>bĳskup-i</i>	<i>kopĳč-ĳ</i>
G. <i>bĳskup-ih</i>	<i>kopĳč-ih</i>
D. <i>bĳskup-ima(n)</i>	<i>kopĳč-ĳma(n)</i>
A. <i>bĳskup-e</i>	<i>kopĳč-ĳ</i>
V. <i>bĳskup-i</i>	<i>kopĳč-ĳ</i>
L. <i>bĳskup-ima(n)</i>	<i>kopĳč-ĳma(n)</i>
I. <i>bĳskup-ima(n)</i>	<i>kopĳč-ĳma(n)</i>

N. <i>vĳd-e</i>
G. <i>vĳd</i> i <i>vĳdĳh</i>
D. <i>vĳd-âmi(n)</i> i <i>vĳdĳma(n)</i>
A. <i>vĳd-e</i>
V. <i>vĳd-e</i>
L. <i>vĳd-óh</i> , <i>vĳdâmi(n)</i> i <i>vĳdĳma(n)</i>
I. <i>vĳd-ôn</i> , " "

N. <i>žâlost-i</i>
G. <i>žâlost-ih</i>
D. <i>žâlost-ima(n)</i>
A. <i>žâlost-i</i>
V. <i>žâlost-i</i>
L. <i>žâlost-ima(n)</i>
I. <i>žâlost-ima(n)</i> .

N. <i>sel-ä</i>
G. <i>sél</i> , <i>selĳh</i> r <i>sĳtĳh</i>

- D. *sel-ŕma(n)*
 A. *sel-ä*
 V. *sel-ä*
 L. *sěl-ih i selŕma(n)*
 I. *sel-ŕma(n)*.
 N. *jōj-ä*
 G. *jój i jōjih*
 D. *jōj-ŕma(n)*
 A. *jōj-ä*
 V. *jōj-ä*
 L. *joj-ih, jojŕma(n), jōjima(n)*
 I. *jōj-ŕma(n) i jōjima(n)*

1. Nominativ i vokativ.

U ovom padežu ne dobivaju imenice muškoga roda ispred nastavka *-i* glasove *-ov* i *-ev*, nego imadu kratki oblik: *nōžŕ, gđlubi, mŕši, vŕci*, ali na pr. *dōri* i *dārovi*.

Grleni se glasovi ispred nastavka *-i* kao i u dativu, lok. i instr. plur. menjaju u sibilante: *vŕci*, dat. *vŕcima(n)* i *vucŕma(n)*; lok. *rŕkōh* i *rŕcŕma(n)*, ali i *rŕkŕma(n)*.

2. Genitiv.

Ovaj se padež pravi na tri načina: bez ikakva nastavka, s nastavkom *-ov* i nastavkom *-ih*.

a.) Genitiv bez nastavka mogu imati imenice svih triju rodova osim imenica *i-* deklinacije: *pōs, jâroc, prijatěj, vârtol, žen, kōz, ovōc, krōv, jój, tilēs, nebēs, kōsić*.

b.) Genitiv na *-ov* imade najmanji broj imenica, i to samo muškoga roda, ponajviše jednosložne, ali ne sve: *sinōv, volōv, zidōv, zecōv*, ali na pr. *mŕših, pōs*.

c.) Genitiv na *-ih* imaju ponajviše imenice ženskoga roda *i-* deklinacije; nekoje imenice muškoga roda osobito one, koje su bile u *i-* deklinaciji i nekoje srednjega roda: *kđstih, pâmetih, nōpâstih, rŕkovetih, nđćih, zvŕrih, nđjtih, pŕtih, gđstih, čorvŕh i čōrvih, kōvjih, râlih*.

Mlađi naraštaj počeo je gubiti smisao za sve ove oblike gen. plurala, a gotovo redovno upotrebljava za imenice svih triju rodova nastavak *-ih* u ovom padežu: *krâvih, kozŕh, vōlih, ženŕh, pâsih, zidŕh, sđlih, kupŕnih, nožŕh i nōžih, kolōćih*.

3. Dativ.

Stari završetak *-on* (\leq am) nalazi se još samo kod imenica *a-* deklinacije: *ženōn, ovčōn, kozōn, slŕgōn*, ali su davno počele i ove primati nastavak *-ami(n)*: *ženâmi(n), zemjâmi(n), ovčâmi(n)*.

Sve ostale imenice poprimile su nastavak *-ima(n)*: *tilēsīma(n)*, *pǝjīma(n)*, *kǝstīma(n)*, *poslīma(n)*, *judīma(n)*, *putīma(n)*, *selīma(n)* i *sēlīma(n)*, *zidīman* i *zīdīma(n)*, *mǝrīma(n)* i *mǝrīma(n)*, *stablīma(n)*.

Analogno prema imenicama muškoga, srednjega i ženskoga roda *i-* i *u-* deklinacije dobivaju često i imenice ženskoga roda *a-* deklinacije u ovom padežu nastavak *-ima(n)*: *ženīma(n)*, *zemjīma(n)*, *vodīma(n)*, *ovcīma(n)*, *kozīma(n)*.

4. Akuzativ.

Doživio je iste promene kao u štok. dialektu.

5. Lokativ.

U ovom se padežu sačuvao stari nastavak *-ih*, *-oh* (\leq ah): *nebesīh*, *tilēsīh*, *rukóh*, *ženóh*, *njīvicoh*, *zemjóh*, *kūcōh*, *pǝjih*, *vārtliih*, *jūdīh*, *kovócih*, *zubih*.

I ovaj se oblik kod mladih danomice gubi, te se još samo katkada čuje, a upotrebljavaju se nastavci *-ima(n)* i *-ami(n)* kao u dativu: *jūdīma(n)*, *kozīma(n)* i *kozāmi(n)*, *pǝjīma(n)*, *nebesīma(n)*, *vārtlima(n)*, *ovcīma(n)* i *ovcāmi(n)*, *dušīma(n)*, *dušāmi(n)*.

6. Instrumental.

Nastavak je kao u lok. *-ima(n)* i *-ami(n)*, samo imenice *a-* deklinacije imaju katkada kratki nastavak *-on* (\leq am), a ostale posve retko: *ženôn*, *dušôn*, *ovcôn*, *brôvon*.

Uporaba duala je ista kao u štok. dialektu.

c.) Pojedine imenice.

Imenice *r-* deklinacije glase *măt* i *cěr* (katkada *čl* i *ičl*).

Măt se sklanja: nom. *măt* (i *mǝjka*), gen. *mātere* i *mǝjke*, dat. *māteri* (i *mǝjci*), ak. *māter* (i *mǝjku*), vok. *māma* i *mǝjko*¹⁾, lok. *māteri* i *mǝjci*, instr. *māteron* (i *mǝjkon*); plur. nom. *mātere* (i *mǝjke*) i t. d.

Ovaj oblik *mǝjka* običan je samo kod najstarije čeljadi, i to ne redovito, dok se kod mladih nikada ne čuje osim vokativa u dole navedenim slučajevima.

Imenica *cěr* sklanja se ovako:

N. *cěr*, *čl* i *ičl*

G. *čeré* i *ičeré*

D. *cěri* i *ičěri*

A. *cěr* i *ičěr*

V. *cěrce*

L. *cěri*

I. *čerón* i *ičerón*

¹⁾ Samo za izražaj bola, straha i uopšte negodovanja.

Plural se gradi redovito prema oblicima singulara.

Imenica *kòkoš* menja se:

- N. *kòkoš*
- G. *kokošé*
- D. *kokošŕ*
- A. *kòkoš*
- V. *kòkošo*
- L. *kokošŕ (i kòkoši)*
- I. *kokošón (i kòkošon)*

Plural *kòkoše* i redovito dalje.

Analogno prema drugim padežima, koji idu po *a*- deklinaciji, glasi kašto i nom. singulara *kokošà*.

Imenica *pàs* (lat. canis) se menja ovako:

- N. *pàs*
- G. *pas-à* i *pàsa*
- D. *pas-ù* i *pàsu*
- A. *pas-à* i *pàsa*
- V. *pas-è* i *pàse (sè) i pòše¹*
- L. *pas-ù* i *pàsu*
- I. *pas-ôn* i *pàson*

Plural: *pašŕ* i *pàsi*, gen. *pós* i t. d.

Imenica *čeljade* ima nominativ: *čjadŕn* i *čejòdè*, gen. samo *čjadŕna* i t. d.

Dòn, gen. *dnèva*, dat. *dnèvu* plur. *dnèvi*, ali *dvò dnŕ*, *trŕ dnŕ*, *četŕri dnŕ*, *pèt dón*; i *dvò dnèva*, *trŕ dnèva*, *četŕri dnèva*, *pèt dón*

Čovŕk glasi u plur. *jŕdi*, ali se od mladih čuje neretko i *čovŕki*.

Imenica *càca* ima vokativ *càca* i *čòce* (ovaj poslednji oblik obično se upotrebljava za izražaj bola, straha i t. d., ali i veselja).

Imenica *šurjak* glasi *šŕro*, pa se sklanja kao vlastita hipokoristična imena: gen. *šŕrota*, dat. *šŕrotu*, ak. *šŕrota* i t. d.

Imade još imenica muškoga roda, koje se grade sa hipokorističnim nastavcima *-e* i *-o*, pa se tako i sklanjaju, n. pr. *vŕko*, *slèmo*, *blèzgo*; gen. *vŕkota*, *slèmota*, *blèzgota*.

Dòba je redovito imenica ženskoga roda, pa se sklanja kao *ženà* samo zadržava " na prvom slogu u svim padežima sing.

¹) Ovaj se vokativ upotrebljava samo u dva slučaja: 1.) kad je osoba, koja psa zove, nešto ljuta na nj, pa mu preti, ili 2.) kad se taj naziv prenosi na mlado čeljade, kome se preti.

i plurala; retko se čuju oblici štok. imenice *dôb*, a veoma retko ostaje bez promene: *u dôba*.

Imenica *kao* može značiti vidni organ i oko u mreže. U značenju vidnog organa sklanja se: nom. *ôko*, gen. *ôka*, dat. *ôku*..... plur. *ôči*, gen. *ôčijuh*, dat. *ôčima(n)* i t. d., a oko u mreže sklanja se: *ôko*, gen. *okà*, dat. *okù*..... plur. *okà*, gen. *ók*, dat. *okijma(n)* i t. d.

Dušà se sklanja: *dušà*, gen. *dušé*, dat. *dušĩ* i *dúši* (ali samo u izreci: *Bôg mu dô pokôj dúši*), ak. *dúšu*.....

Mušškoga su roda imenice *glôd*, gen. *glôda* i *zvôn*, gen. *zvôna*. Ženskoga je roda imenica *bedrâ*, gen. *bedré*.

Reč *blezga*, za koju Akad. Rečnik veli, da je ženskoga roda, u ovom je narečju muškoga roda i glasi: *blêzgo*, gen. *blêzgota*.....

Imenica *daska* može imati dvojaki akcenat: nom. *daskà* i *dâska*, gen. *daské* i *dâske*, dat. *daskĩ* i *dâski*, ak. *dâsku*, vok. *dâsko*, lok. = dat., instr. *daskón* i *dâskon*; plur. nom. *dâske*, gen. *dasók* i *dâskih* i t. d.

Isto tako može biti dvojako naglašena reč *mladić*: nom. *mladić* i *mladić*: gen. *mladićà* i *mladića* i nastavlja se isto kroz čitav sing. i plur.

Reč *mudrac* glasi: *mudârac* i *mudarâc*, gen. *mudôrca* i *mudarcà*.

β.) Pridevi.

a.) Neodređeni pridevni oblik sve se više gubi, a upotrebljava se samo određeni.

Padežni su nastavci uvek *-ega -emu* mesto *-oga -omu*, n. pr.:

- N. *têšk-i*
- G. *têšk-ega*
- D. *têšk-emu*
- A. *têšk-ega (têški)*
- V. *têšk-i*
- L. *têšk-emu*
- I. *têšk-in*

Ženski rod se sklanja kao u štok. dialektu.

Kad pridev stoji u službi predikata, onda se uvek upotrebljava u neodređenom obliku osim u primeru: *Ôn je jôkĩ* (u značenju *veličak*).

Genitiv singulara određenog oblika ne govori se nikada bez krajnjega *-a*, dok dat. sing. može biti bez krajnjega *-u*, a onda se krajnje *m* pretvara u *n*: *od dôbrega čovjka, dô son dôbren čovjku*.

Poput imenica može pridev, koji je s njima u svezi, imati stari nastavak za dat., lok. i instr. plurala.

Pridev *rad, rada, rado* glasi: *rôd, râdila, râdilo*.

b.) Komparativ.

U komparativu se redovno osnovni konsonant ne menja ispred nastavka *-ji* kao u štok. dijalektu u novi konsonant po određenim fonetičkim pravilima, nego ostaje isti: *bãrz* : *bãrzji* ili *bãržji*; *tvôrd* : *tvârdji*; *sûh* : *sûhji*; *lîp* : *lîpji*; *lâk* : *lâgji*; *tûp* : *tûpji*; *jût* : *jûtji*; *žût* : *žûtji*.

Imade pravilnih oblika, ali su retki n. pr. *tûst* : *tûšći*; *slâdak* : *slâji*; *gûst* : *gûšći*, ali i *gûstji*.

c.) Superlativ.

On se pravi kao u štok. dial. dodavanjem spreda rečce *naj* (\cong *noj*): *nôjboji*, *nôjgušći*, *nôjveći*.

Komparativi i superlativi prideva sklanjaju se kao određeni oblik pozitivna.

γ.) Zamenice.

a.) Lične zamenice.

Zamenica *jó* sklanja se ovako :

N. <i>jó</i>	<i>mí</i>
G. <i>měne, me</i>	<i>nós, nos</i>
D. <i>měni, mi</i>	<i>nôn</i>
A. <i>měne, me</i>	<i>nós, nos</i>
V. —	—
L. <i>měni</i>	<i>nôn</i>
I. <i>nâmin</i>	<i>nôn</i>

Kraći oblik akuz. plur. od *ôn, onà* glasi: *jih* i *ih, je*.

Kraćeg (enklitičnog) oblika za dat. plur. od *ôn, onà* nema kao što ni za dat. sing. ženskoga roda.

b.) Povratna zamenica.

Ona je doživela iste promene kao i u štok. dialektu.

c.) Posvojne zamenice.

Zamenica se *svoj* retko upotrebljava u onoj službi, u kojoj se nalazi u štok. dialektu, već se uvukao duh talianskoga jezika, n. pr. *jó júbin moga ðca*; *tí tvôga*; *ôn ñegðvega* ili *svôga*; *mí nâšega*; *ví vâšega*; *onî ñihovega* ili *svôga*. Samo se retko kada čuje pravilna uporaba.

Zamenice: *môj, tvôj, svôj* i *ñegôv* mogu se u singularu sklanjati po obliku određenoga i neodređenoga prideva, dok se zamenica

hezín, koja u nom. sing. glasi: *nejl*, *nejô*, *nejê*, sklanja samo kao određeni oblik prideva: *nejl*, gen. *nejêga*, dat. *nejêmu* i t. d.

Nâš, *vâš* ide u singularu po određenom liku prideva, ali *nîhov* može ići i po neodređenom.

d.) Pokazne zamenice.

Ove zamenice glase: *ovl*, *tl*, *onl*; gen. *ovêga*, *têga*, *onêga*; dat. *ovêmu* i *ovên*, *têmu* i *tên*, *onêmu* i *onên* i t. d. Plural je kao u štok. narečju. Analogijom prema: *ovl* i *onl* dobiva kašto i zamenica *tl* „taj“ spreda vokal *o*: *otl*, pa se taj vokal može protezati kroz čitavu deklinaciju, ali se najobičnije čuje u nom. singulara.

Govore se i oblici: *ovakôv*, *ovakôva*, *ovakôvo*; *takôv*, *onakôv*, i *ovâki*, *tâki*, *onâki*; gen. *ovākôvega*, *tākôvega*, *onākôvega*; gen. *ovâkega*, *tâkega*, *onâkega*.

Nalazi se i: *ovolîki*, *tolîki*, *onolîki*, pa se sklanjaju samo po određenom obliku prideva: gen. *ovolîkega*, *tolîkega*, *onolîkega*.

Među pokazne zamenice ubrojiću prideve: *îsti* (*îsta*, *îsto*) i *sôm* (*sômâ*, *sômo*). Prva se zamenica sklanja sasma kao određeni oblik prideva, dok se druga može sklanjati kao određeni i neodređeni oblik prideva, ali običnije kao određeni: *îstl*, gen. *îstega*; *sôm*, gen. *sômega* i *sômege* i neodređeni oblik: *sôma*.

Za *tko* kaže se: *kô*, gen. *kôga*, dat. *kômu*..... zamenica *što* glasi: *čâ* (stsl. чъ), ako je vokal dug: *čô* n. pr. *čâ govôriš?*; *čô?* Ako je ova zamenica spojena s predlogom, onda se poluglas gubi bez traga, n. pr.: *zôč*, *pôč*, *nôč*. Genitiv je od *čâ*: *čêga* i *čêsa*, dat. *čêmu* i t.d.

Oblika *čiji* nema, nego se govori: *čihôv*, *čihôva*, *čihôvo*; gen. m. i sr. roda: *čihôvega*, a žen. roda: *čihôve*.

Zamenica *kojî* sklanja se po određenom obliku prideva kao u štok. dialektu.

f.) Neodređene zamenice.

Netko i *nitko* imaju isti oblik: *nîko*, a sklanja se kao: *kô*.

Govori se: *nîčihov*, *svâčihov*, što se sklanja kao *čihôv*.

Zamenice: *itko*, *išto*, *ikoji*, *ikakav*, *štošta* i t. d. ne govore se, nego se čuje: *îli kô*, *îli čô*; gen. *îli kôga*, *îli čêga* (*čêsa*).

Mesto *svatko* imademo: *svâk*.

g.) Brojevi.

a.) Glavni.

Glavni brojevi glase ovako: *jedôn*, *jednâ*, *jednô*; *dvô*, *dvl*; *trl*; *četîri* i *četâre*..... *jednâdeste* i *jednâste* ili pokraćeno: *jednâ*, *dvonâ*,

trinã, četarnã, petnã, šesnã, sedavnã, osavnã, devetnã, dvonãste i dvo-nãdeste; trinãdeste, trinãste i t. d.

Dvadeset i jedan i dalje do uključno trideset govori se na dva načina: *dvôdeset i jedôn, dvôdeset ť dvo, dvôdeset ť tri..... trťdeset i jedôn, trťdeset ť dvo.....; dvôst i jedôn, dvôst ť dvo, dvôst ť tri....., trťst i jedôn..... trťst ť osam, trťst ť devet.*

Katkada se može čuti i: *dvôjst i jedôn, dvôjst ť dvo, dvôjst ť tri..... dvôjst ť devet*, ali preko *trideset* nema tog oblika.

Dve stotine govori se: *dvť stôtine, dvťsta, dvťstť, dvť stô; trťsta, trť stôtine, trť stô; četôrsta, četťri stôtine, četťri stô; pêt stô, pêt stôtin i t. d.*

Za *tisucu* imademo reč *mijôr* (tal. *mille*), koja je muškoga roda. Brojevi, koji su sastavljeni, spajaju se uvek veznikom *i*: *dvôdeset i jedôn, dvôdeset ť dvo..... pedesêt ť sedan..... sto i pedesêt ť pet..... dvô mijôrã i trťsta i pedesêt ť osan.*

Broj jedan se sklanja.

Singular.

N.	<i>jedôn</i>	<i>jednã</i>	<i>jednô</i>
G.	<i>jednëga</i>	<i>jedné</i>	<i>jednëga</i>
D.	<i>jednëmu</i>	<i>jednój</i>	<i>jednëmu</i>
A.	<i>jednëga (jedôn)</i>	<i>jednũ</i>	<i>jednô</i>
V.	—	—	—
L.	<i>jednëmu</i>	<i>jednój</i>	<i>jednëmu</i>
I.	<i>jednín</i>	<i>jednón</i>	<i>jednín</i>

Plural.

N.	<i>jednť</i>	<i>jednë</i>	<i>jednã</i>
G.	<i>jednťh</i>	} za sva tri roda	
D.	<i>jednťma(n)</i>		
A.	<i>jednë</i>	<i>jednë</i>	<i>jednã</i>
V.	—	—	—
L.	<i>jednťh, jednťma(n)</i>	} za sva tri roda	
I.	<i>jednťma(n)</i>		

Brojevi: *dva* i *tri* se sklanjaju:

N.	<i>dvô</i>	<i>dvť</i>	<i>trť</i>
G.	<i>dvâjuh</i>	<i>dvťjuh</i>	<i>trťjuh</i>
D.	<i>dvťma(n)</i>	<i>dvťma(n)</i>	<i>trťma(n)</i>
A.	<i>dvô</i>	<i>dvť</i>	<i>trť</i>

V.	—	—	—
L.	<i>dvjma(n)</i>	<i>trjma(n)</i>	
I.	<i>dvjma(n)</i>	<i>trjma(n)</i>	

Broja *dva* je srednji rod kao muški.

Od broja *četiri* osim nominativa još se samo čuje dativ: *četirima(n)*.

Od glavnih se brojeva osim jedan do četiri kao u štok. dijalektu sklanja još *stožna* kao imenica ženskoga roda *a-* deklinacije, a *mijór* i *milijún* kao imenice muškoga roda.

b.) Redni brojevi.

Redni brojevi glase kao u štok. dijalektu, pa se sklanjaju kao određeni oblik prideva sa nastavkom u genitivu *-ega*, u dativu *-emu* n. pr. *parvī*, gen. *parvēga*, dat. *parvēmu* i t. d.

Brušani govore: *jedôn pút*, *dvô pūtā*, *trī pūtā*, *četvri pūtā*, *pēt pūtih..... mijór pūtih*.

Još se upotrebljavaju brojne imenice: *dvojčica*, *trojčica*, *četvorčica*, *petorčica..... deseterčica.....* i oblici: *dvôje*, *trôje*, *četvoro*, *pětoro..... ôsmero..... dšetoro.....* ili: *dvôje*, *trôje*, *čëtvore*, *pëtore*, *šëstore*, *sëdmore* i t. d.

Čuo sam i *samodrúg*, ali u značenju: jedan sam n. pr.: *Tāmo je bī sôm i samodrúg*.

B.) Konjugacija.

U konjugaciji nalaze se ova vremena: za sadašnjost: prezent; za prošlost samo perfekt, a imperfekt jedino od glagola *biti*, i taj ima u nekim licima nastavke prezenta: *bīšem*, *bīšeš*, *bīše*, *bīšemo*, *bīšete*, *bīšu* i *bīšedu*.

U pripovedanju se čuje treće lice sing. aorista od nekih glagola, ali u običnom govoru nikada.

Za izricanje buduće radnje imademo kao u štok. dialektu: futur I. i futur II.

Načina se nalaze oba: imperativ i kondicional. Kondicional pomoćnog glagola glasi: *bih*, *biš*, *bi*, *bismo*, *biste*, *bi* i *bidu*.

Imademo i sva četiri participa, ali se particip perf. I. čuje samo od glagola: *rūgāt se*: *rugôvši*, i to bez povratne zamenice *se* n. pr. *ôn će tô učiniť rugôvši* t. j. lako; i od *imāt*: *imôvši*.

Infinitiv svakoga glagola tvori se bez krajnjega *-i*: *skâkot*, *govorīt*, *pëć*, *rëć*, *pīsāt*, *mūçāt*, *vīkāt*, *túc*, *vúc*.

Još se bez krajnjega *-i* izgovara imperativ za drugo lice sing. i particip prezenta: *govôr, rěc, pèc, skâč, vič, túc, vúc; skâčuc, ležěc, glědajuc i glědojuc, plīvajuc i plīvojuc*.

U prvom i drugom licu imperativa plurala gubi se u predzadnjem slogu vokal *i* kod svih glagola: *rěsmo* „recimo“, *pěsmo* „pecimo“, *skâšmo* „skačimo“, *višmo* „vičimo“, *rěšte* „recite“, *pěšte* „pecite“, *skôšte* „skočite“, *vište* „vičite“.

Prezent može imati nastavke: *-en, eš, -e, -emo, -ete, edu; -jen, -ješ, -je, -jemo, -jete, -jedu; -on(≤ am); -oš(≤ aš) -o(≤ a), -omo(≤ amo), -ote(≤ ate), -odu(≤ adu); -in, -iš, -i, -imo, -ite, -idu*. Pravilni nastavci za treće lice plur. prezenta samo se još od najstarije čeljadi čuju, i to ne redovito, a nastavci su trojaki: *skâču, govõru, čũju, pìju, pītāju, pīvaju i pīvoju, nõsu, muću*.

Particip prezenta tvori se pravilno kao i u štok. dijalektu pridevajući trećem licu plurala prezenta nastavak *-ć(≤ ci)*, pošto se izostave glasovi *-du*, koji se na kraju toga lica nalaze: *glědajuc i glědojuc, skâčuc, tarčěc, pītājuc*, ali *spěc i spidúć*.

α.) Prva glagolska vrsta.

a.) Prvi razred.

Glagol *kräst* spreže se:

Prezent: *krōdēn, krōdēš, krōdē, krodemō, krodetē, krodēdũ (krōdũ)*.

Imperat.: *kród, królno, królte*.

Part. prez.: *krâduc*.

Part. perf. II.: *krô(l), krâla, krâlo*.

Part. pas.: *(u)krōdēn, (u)krodená, (u)krodénō*.

Od glagola *gresti* upotrebljava se samo prezent: *grén, grěš, gré, grēmō, grētē, grēdũ*.

Glagol *jřst* spreže se ovako:

Prez.: *jín, jíš, jí, jĩmō, jĩtē, jĩdũ*.

Impt.: *(j)jĩ, (j)jĩmo, (j)jĩte*.

Part. prez.: *(j)idúć*.

Part. perf. II. *(j)jĩ(l), (j)jĩla, (j)jĩlo*.

Glagol *päst* ne dobiva nigda *-n-* kao u štok. dijalektu:

Prez.: *pâden, pâdeš, pâde, pâdemo, pâdete, pâdedu (pâdu)*; impt.: *pód, pólmo, pólte*.

Glagol *rasti*, kako je već kod glasova rečeno, glasi *rést*, pa se spreže: *rěstēn, rěstěš, rěstē.....*

b.) Drugi razred.

Glagol *trést* spreže se:

Prez.: *trēsèn, trēsěš, trēsě, tresemò, tresetè, tresedù (trēsù).*

Impt.: *trés, trésmo, tréste.*

Part. prez.: *trésuc.*

Part. perf. II.: *trésa(l), trésla, tréslo.*

Part. pas.: *tresèn, tresenà, tresenò.*

Glagol *nesti* glasi u infinitivu uvek *nít*. Redovno dolazi s predlozima: *donít, unít, odnít*. Bez predloga upotrebljava se samo u izreci: *nít jòjã* „nesti jaja“.

c.) Treći razred.

Glagol *zést* konjugira se:

Prez.: *zěbèn, zěběš, zěbě, zebemò, zebetè, zebedù (zěbù).*

Impt.: *zěb, zěbmø, zépte.*

Part. prez.: *zěbuc.*

Part. perf. II.: *zěba(l), zěbla, zěblo.*

Glagol *grepsti* se u govori nego *grebät*.

Glagol *crpsti* ima dva oblika u infinitivu: *čorpít* po IV. vrsti i *čřipot* po V. vrsti; pres.: *čórpín, čórpíš..., čřipjen, čřipješ, čřipje...*

Mesto *živsti* imademo *živèn, živěš, živě.....*

Glagola *pljeti*, koji bi išao u ovu vrstu, nema, nego se uzima *plivít*, koji ide u četvrtu vrstu.

d.) Četvrti razred.

Glagol *stríč* spreže se:

Prez.: *strižèn, strižěš, strižě, strižemò, strižetè, strižedù (strižù).*

Impt.: *striž, strižmo, strište.*

Part. prez.: *strižuc.*

Part. perf. II.: *strýga(l), strýgla, strýglo.*

Part. pas.: *(o)strižèn, (o)striženà, (o)striženò.*

Glagoli: *dići, stići, pobeći. crći, maći, nići, pući, nataći* i drugi govore se samo po drugoj vrsti: *dvìgnut, stìgnut, pobìgnut, cårknut* i *carknüt, maknüt, nřknut, puknüt, nataknüt.*

Glagol *vreci* (ijekavski *vrljeći*) nije poznat nego *vòršřt*.

Glagol *mòc* može imati prezent: *mògu, mòžeš. mòže.....* i običnije: *mògu, mðreš, mðre.....*

Prvo lice prezenta glasi katkada analogijom prema drugim licima prezenta: *mðgen*, pa se može čuti, ali samo kod mladih, kroz čitav prezent glas *g*: *mðgeš*, *mðge*, *mðgemo*, *mðgete*, *mðgu* i *mðgedu*.

Prezent od *doséc* je: *dðsmen*, *dðsmeš*, *dðsme*.....

e.) Peti razred.

Glagol *klét* spreže se:

Prez.: *kunèn*, *kunèš*, *kunè*, *kunemð*, *kunetè*, *kunedú* (*kunú*).

Impt.: *kùn*, *kùnmo*, *kùnte*.

Part. prez.: *kunúć*.

Part. perf. II.: *klè(l)*, *kléla*, *klèlo*.

Part. pas.: (*prð*)*klet*, (*pro*)*klètä*, (*prð*)*kleto*.

Glagoli, koji se svršavaju u infinitivu na *-čet*, imaju prezentske nastavke: *-čmen*, *-čmeš*.....: *počet*, *začet*, *načet*; prez.: *pðčmen*, *pðčmeš*, *pðčme*.....; *žáčmen*.....; *náčmen*.....

Od stsl. glagola *vzèti* imademo infinitiv: *vazét* i običnije *vazést*; prez.: *vázmen*, *vázmeš*, *vázme*.....

Od glagola *zajót* prez. je: *zójmen*, *zójmeš*, *zójme*.....; impt.: *zðjmŷ*, *zðjmŷmo*, *zðjmŷte*.

Glagol *žét* upotrebljava se običnije po petoj vrsti, pa ima prez.: *žánjen*.

Od glagola *nadūt se* prez. je: *nádmén se* i običnije *nadūjen se*; impt.: *nadmŷ se* i *nadūj se*.

f.) Šesti razred.

Glagol *krŷt* spreže se:

Prez.: *krŷjen*, *krŷješ*, *krŷje*, *krŷjemo*, *krŷjete*, *krŷjedu* (*krŷju*).

Impt.: *krŷj*, *krŷjmo*, *krŷjte*.

Part. prez.: *krŷjuć*.

Part. perf. II.: *krŷ(l)*, *krŷla*, *krŷlo*.

Part. pas.: (*po*)*krít*, (*po*)*krítä*, (*po*)*krítð*; (*po*)*krivèn*, (*po*)*krivenä*, (*po*)*krivenð*.

Glagol *znät* spreže se: *znôn*, *znðš*, *znð*..... *znájju*; impt.: *znðj*, *znðjmo*, *znðjte*.

Od *ići* upotrebljavu se samo part. perf. II.: *ŷša(l)*, *ŷšla*, *ŷšlo*; drugi oblici se upotrebljavaju od *hodŷt* i *grestŷi* (infinitiv *grestŷi se* ne upotrebljava).

Dóć, *nóć* *izóć*, *obóć* imaju prez.: *dójden*, *izójden*, *obójden*.

Od *smŷt* prezent je: *smŷn* i *smŷjen*.

g.) Sedmi razred.

Glagol *derät* spreže se:

Prez.: *dëren, dëreš, dëre, dëremo, dërete, dëredu (dëru).*

Impt.: *dër, dërmo, dërte.*

Part. prez.: *dëruc.*

Part. perf. II.: *dëro(l), deróla, dërolo.*

Part. pas.: *(o)derên, (o)derenà, (o)derenò.*

Glagol *tàrt* spreže se: *tàren, tàreš, tàre..... tàredu i (tàru);*
impt.: *tàr, tàrmo, tàrte.*

Glagol *mlīt* ima prezent: *mëjen i mlījen.*

β.) Druga vrsta.

Glagol *gīnut* spreže se:

Prez.: *gīnen, gīneš, gīne, gīnemo, gīnete, gīnedu i gīnu.*

Impt.: *gīn, gīnmo, gīnte.*

Port. prez.: *gīnuc.*

Port. perf. II.: *gīnu(l), gīnula, gīnulo.*

Glagol *potaci* glasi u infinitivu: *potaknūt i potaknīt; prez.: potâknem, potâkneš.....*

Još nekoji glagoli mogu imati u infinitivu završetak *-nit* mesto *-nut*: *potegnūt i potegnīt; dvīgnut i dvīgnit.*

γ.) Treća vrsta.

a.) Prvi razred.

Glagol *letīt* spreže se:

Prez.: *letín, letíš, letí, letīmò, letītè, (letú).*

Impt.: *lèt, lètmo, lètte.*

Part. prez.: *letéc.*

Part. perf. II.: *letī(l), letīla, letīlo.*

Glagol *umīt* ima prez.: *umīn, umíš, umī, umīmo, umīte, umīdu*
i *(umīju).*

b.) Drugi razred.

Glagol *ležāt* spreže se:

Prez.: *ležín, ležíš, leží, ležímo, ležītè, ležīdū i (ležú).*

Impt. *lež, ležmo, lešte.*

Part. prez.: *ležéc.*

Part. perf. II.: *ležo(l), ležóla, ležolo.*

U glagolu *stajati* kontrahira se *-aju-* u *-o-* ($\leq a$) u infinitivu: *stót*: prez.: *stojín, stojíš, stoji, stojīmò, stojītè, stojīdū i (stojú);* impt.: *stójmo, stójte.*

Gragol *trčati* glasi *tōrkāt*; prez.: *tarčín, tarčíš, tarčí.....*

Za *spavati* govori se samo *spät*: prez.: *spín, spíš, spí.....*

Gragol *hteti* glasi *itīt*, pa se spreže.

Prez.: *hocü, cú; hōćeš ćeš; hōce će; hōcemo, cemo; hōcete cete; hōcedu, cedu i (hōce, ce)*.

Part. prez.: *hōteć.*

Part. perf. II.: *itī(l), itīla, itīlo.*

δ.) Četvrta vrsta.

Gragol *molīt* spreže se:

Prez.: *mōlin, mōliš, mōlí, mōlimo, mōlite, mōlidu (i mōlu).*

Impt.: *mōl, mōlmo, mōlte.*

Part. prez.: *mōleć.*

Part. perf. II.: *mōlī(l), mōlīla, mōlīlo.*

Part. pas.: *mōljen, mōljena, mōljeno.*

Mesto *udariti* kaže se: *udrīt*: prez.: *ūdren, ūdreš, ūdre.....*

Svetliti kaže *svitīt*: prez.: *svítin, svítiš.*

e.) Peta vrsta.

a.) Prvi razred.

Gragol *čūvāt* spreže se:

Prez.: *čúvon, čúvoš, čúvo, čúvomo, čúvoste, čúvodu i (čūvāju).*

Impt.: *čúvoj, čúvojmo, čúvojte.*

Part. prez.: *čūvājuć.*

Part. perf. II.: *čūvō(l), čūvāla, čūvālo.*

Part. pas.: *čúvon, čúvona, čúvono.*

Kopāt ima prez.: *kopôn, kopôš, kopô.....*

Igrāt može imati prez.: *īgron, īgroš, īgro i īgrôn, īgrôš, īgrô.*

Mesto *čitati* imademo *štīt*: prez.: *štījen, štīješ, štīje.....*

Gragoli *kōrāt se* i *pōrāt* spreže se po drugom razredu ove vrste: *kóren se, póren.*

b.) Drugi razred.

Gragol *jāhot* spreže se:

Prez.: *jāšen, jāšeš, jāše, jāšemo, jāšete, jāšedu i (jāšu).*

Impt.: *jāš, jāšmo, jāšte.*

Part. prez.: *jāšuć.*

Part. perf. II.: *jāho(l), jāhola, jāholo.*

Part. pas.: *jāšen, jāšena, jāšeno i jāhon, jāhona, jāhono.*

Mesto *kretati*, *metati*, *pretati*, *svitati*, *žvatati* i drugih govori se: *krēcät*, *mećät*, *prećät*, *svičot*, *žvâcot*: prez.: *krécen*, *měćen*, *prěćen*, *svičen*, *žvâcen*.

Hlaptati glasi: *hlapät*, pa ide po prvom razredu iste vrste; prez.: *hlapôn*, *hlapôš*, *hlapô*.....

Glagol *lagät* spreže se redovno po drugom razredu V. vrste, ali od mladih ljudi može se čuti i po prvom razredu iste vrste: *lagôn*, *lagôš*.....

Tkati se ne upotrebljava nigda bez predloga, a s predlogom glasi po glasovnom pravilu ovoga dialekta *olkät*; prez.: *olkôn*, *olkôš*, *olkô*, *olkômo*, *olkôte*, *olkâju*; impt.: *olkôj*; dakle se spreže po prvom razredu V. vrste.

c.) Treći razred.

Glagol *prät* spreže se:

Prez.: *përen*, *përeš*, *përe*, *përemo*, *përete*, *përedu* i (*përu*).

Impt.: *për*, *përmo*, *përte*.

Part. prez.: *përuc*.

Part. perf.: *prô(l)*, *prôla*, *prôlo*.

Part. pas.: *prón*, *prônä*, *prônö*.

Glagol *gnati* ne upotrebljava se sam, nego složen s predlozima kao: *dorënen*, *dorëneš*, *dorëne*.....; impt. *dorën*, *dorënumo*, *dorënte*.

d.) Četvrti razred.

Glagol *grĭjot* spreže se:

Prez.: *grĭjen*, *grĭješ*, *grĭje*, *grĭjemo*, *grĭjete*, *grĭjedu* i (*grĭju*).

Impt.: *grĭj*, *grĭjmo*, *grĭjte*.

Part. prez.: *grĭjuc*.

Part. perf. II.: *grĭjo(l)*, *grĭjola*, *grĭjolo*.

Part. pas.: *grĭjon*, *grĭjona*, *grĭjono*.

e.) Šesta vrsta.

Glagol *pokrivät* spreže se:

Prez.: *pokriĭjen*, *pokriĭeš*, *pokriĭe*, *pokrijemö*, *pokrijetë*, *pokrijedü*, *pokriĭjü*.

Impt.: *pokriĭj*, *pokriĭjmo*, *pokriĭjte*.

Part. prez.: *pokriväjuc*.

Part. perf. II.: *pokriĭ(l)*, *pokriĭla*, *pokriĭlo*.

Part. pas.: *pokrivënen*, *pokrivënë*, *pokrivënë*.

Glagol *darivät* spreže se po prvom razredu V. vrste: *darivon*, *darivoš*....., ali i pravilno: *darijën*, *darijëš*.....

r.) Pomoćni glagol.

Pomoćni glagol *bīt* spreže se:

Prez.: *jesôn, son; jés, si; jé, je; jesmò, smo; jestè, ste; jesú, su.*
Impt. *būd, būlmo, būlte.*

Part. prez.: *būduc.*

Part. perf. II. *bī(l), bīla, bīlo.*

IV. Sintaksičke osobine.

1. Imenice.

Reč *šjër* ili *šjôr* (tal. *signore*) „gospodin“, kad se upotrebljava kao počasni pridevak pred ličnim vlastitim imenicama muškoga roda i općim imenicama, koje naznačuju neku časnu osobu, ne sklanja se, nego ostaje uvek u nominativu: *pítoj šjor Mâteta; rēc tō šjor mēštru* (tal. *maestro „učitelj“*).

Uz ženska se imena redovito sklanja: *dōj tō šjori Mīri.*

Još se ne sklanja tal. reč *bārba* „stric“ uz vlastita imena: *dō son barba Pètru; vīdi son barba Ivâna.*

Uz ženska se imena reč *tetâ* „tetka“ sklanja, ali su mlađi počeli i tu reč ne sklanjati: *dō son tēta Marīji.*

2. Pridevi.

Nekoji se pridevi upotrebljavaju u značenju imenice, n. pr. *mlódi* „ljubavnik“, „verenik“, *mlódo* „verenica“, *oštrò* „nož“, *živo* „životinja“ (ali samo magarac i mazga) i t. d.

3. Zamenice.

Lična se zamenica prema duhu tal. jezika upotrebljava i onda, kad na lice ne pada sila govora: *mât je rēkla, da si tí zôl; ũjój „dobiti“ ćeš tí.*

Lična zamenica trećega lica plurala upotrebljava se u znak štovanja, kad se govori o trećoj neprisutnoj osobi, mesto lične zamenice trećega lica singulara: *onī su rēkli „on je rekao“, onī su písali „on je pisao“.*

Zamenica *sôm* „sam“ znači „solus“, a za „ipse“ obično se govori *īsti*, ali se može čuti i pravilno: *ovī čovīk je īsti vīdi(l) i ovī čovīk je sôm vīdi(l).*

4. Brojevi.

Jedan se kadšto uzimlje u službi neodređenoga člana prema tal. jeziku n. pr.: *jedôn drūgi mladīć ne bi tō rēka(l); tí si jedôn divjók „divljak“.*

Imamo to kašto i onde, gde u tal. jeziku ne bi stajao član: *na jednù prilìku* tal. per esempio.

5. Glagoli.

Glagol *ustàt se* uvek je refleksivan, što u štok. dijalektu nije: *otàc se je ustô(l)*; *jó se ustâjen*.

Mesto trećega lica singulara, kad se govori o osobi, kojoj se pokazuje poštovanje, glagol se upotrebljava u trećem licu plur., a imenica ostaje u sing.: *câca su rekli*; *mâma su dôšli*; *šjôr mēštar su pripovîdâli*. Uz ženska lica je ovaj pojav ređi.

Bezlični pasivni glagol, ako je objekt u jednini, slaže se s akuzativom, ili s genitivom, ako se objektom naznačuje deo celine, premda se i u tom slučaju običnije slaže s akuzativom: *ženù se poznâje po muškôj košùli*; u *pětâk se pÿje vòdu*; *danâs se jí sômo krùha*.

U plur. je redovito kao u štok. dijalektu.

Glagoli, koji znače mirovanje, imadu kod mladih redovito u za se akuzativ, dok je kod starijih lok. kao u štok. dialektu: *ôn je bÿ(l)* u *crikvu*; *mât stoji u kùcu*; *otàc je bÿ u Fór*.

Genitiv odvajanja obično imade uza se predlog *od* n. pr. *čúvoj se ol grÿhâ*; *oslobòl me Bòže ol zlâ*.

Instrumental, kad znači oruđe ili sredstvo, kojim se što čini, obično imade uza se predlog (*i*)s, n. pr. *ôn kopô (i)s matÿkon*; *otàc tūčë sÿna (i)s nogón*.

6. Prilozi.

U glavnom se podudaraju sa onima u štok. dialektu. Važno je zapamtiti, da prilozi *ovde*, *tu*, *onde*, koji u ovom dialektu glase: *óvde*, *tóte*, *ónde*, imadu komparativ: *ovùje*, *otùje*, *onùje*. Dí „gde“ znači i mesto na pitanje: gde? i cilj na pitanje: kamo? n. pr.: *di gréš? di stojiš?*

Prilozi *evo*, *eto*, *eno* glase: *òvo*, *òto*, *òno*.

Prilog čak glasi: *ščâk*: *hodÿ(l) je ščâk do ù poje*.

Valjda glasi *voda*: *vòda je dôša*. *Ovolÿko*, *tolÿko*, *onolÿko* glasi katkada: *ovðško*, *tðško*, *onðško*; a *koliko*, *toliko* čuje se: *kòko*, *tðko*.

7. Predlozi.

Predlog *bez* glasi: *prëz*.

Ni u kojem predlogu nije običajna upotreba sekundarnoga vokala *a*, kako je to u štok. dialektu n. pr.: *sa*, *beza*, *kroza*, *ka* i t. d.

Predlozi *k* i *s* dobili su sekundarni vokal *i* spreda, pa glase: *ik*, *is*, n. pr.: *grén ik mâteri*; *kopô son is òcen*.

Mesto *kod* imademo *kad* n. pr.: *otàc je kal krÿžâ*; *bÿ(l) son kad sestrë*; *Rùža je kal mâtere*.

Kroz glasi krüz: vřdin kruz caklǝ.

Predlog mimo glasi: *nřmo: řša je nimo pǝje.*

Među ima tri oblika: prvi redoviti oblik je *měju*; drugi je bez glasa *j*: *měu*, a treći sa metatezom slogova: *üme*, n. pr.: *mřr meju dicónř*; *nǝste vrřcu měu se*; *pút je ume küće.*

U retkim se slučajevima veznik *kao* zamenjuje predlogom *od*, n. pr.: *řmo rüke od mórtvega.*

Veoma se slabo pazi na razliku između mirovanja i kretanja kod predloga *na* i *u* (kod zadnjega ređe), pa se veoma često i za oznaku mirovanja upotrebljava akuzativ, n. pr.: *dārži ga nā ruke*; *sidí na bānak* (tal. banco = klupa); *ǝn řmo nřšto ü ruke*; *čā řmoř u jústa.*

Katkad stoji prema tal. jeziku za mesto *put*, n. pr.: *gré za Béc*; *řša(l) je za Makārsku*; *gré za Amėriku.*

8.) Veznici.

1.) a.) sastavni: *i, pók, ni, nřti.*

b.) suprotni: *a, mǎ* (tal.) = „ali“, *nego, ěpet(a), sǝmo*; upitna čestica *li*, koja bi spadala ovamo, nije poznata ovom dialektu.

c.) rastavni: *ǎl.*

d.) zaključni: *dónkle.*

e.) isuzetni: *něgo, sǝmo (sǝmo čā).*

2.) a.) namerni: *dā, kākǝ, nekā.*

b.) vremenski: *čřn, dǝkli, kǎd.*

c.) načinski: *kākǝ, něgo, čā.*

d.) izrični: *dā, kākǝ.*

e.) uzročni: *budúć, dā, dā, jěr, jěrbo, kākǝ, čā, zóć.*

f.) posledični: *dā.*

g.) pogodbeni: *áko, da, kǎd.*

h.) dopusni: *áko i, i áko, makǝr.*

V. Primer govora.

U cāra Trojǝna kǝzje üři.

(Narodna pripovetka)

Bř(l) je jedǝn krǝj, kojř je imǝ(l) kǝzje üři. Őn ni itř, dā se zaznǝ za njegǝvu srāmotu i zato bi pitǝ(l) svākega barbırā (tal. barbiere „brijač“), *kǎd bi ga dóřal obrřt, čā mu je vřdil na glǝvř. Kāl bi barbır olgovorř, da je vřdi(l) üři ol kozé, krǝj bi ga ōlma ubř. Jedǝn pút je zvǝ(l) krǝj jedněga barbırā, dā ga dǝjde obrřt, a ōn ni itř pǝć, jěrbo je znǝ(l), da se nřjedan ni vrǝtř(l), kojřǝd je řša(l).*

Ōn ni znō, čā ce ućinīt, jēr je tēsko bīlo rēc krōjū, dā se né ce, pōk pōšje jednēga svōga junōkā, dā ga ōn obrīje. Kād je junōk dōšal u krōjā i pōče(l) gā brīt, vīdi je dā ōn ŷmo ŷši ol kozé. Kāl ga je svōr-šī(l) brīt, zapitō ga je krój, da jé čō vīdi(l), a ōn olgovōri, dā ne ništa. Krój mu onđā dō dvonāste fjorīnih i rēka(l) mu je, nekā ga ōn dohōdi ŷvik brīt. Tō je mladīcū bīlo čūdo drōgo. Kād je dōša(l) dōma, pitō ga gospodōr: „Čā je u krōjā? Junōk mu olgovōri, dā je svē dobrō; dā mu je dō(l) dvonādeste fjorīnih i da mu je rēka(l), nekā ga ōn dohōdi ŷvik brīt. Mladīc je sad hodī čēšce u krōjā, a ōn mu je svāki pūt dōvō(l) dvonādeste fjorīnih. Mā u nīko vrīme pōčelo je mladīcā morīt, čā ne mōre nīkomu rēc, da krój ŷmo ŷši ol kozé. Ni mōga srāt i ŷvik je dohodī(l) (t. j. postajao) slabīji. Jednēga dnēva ga zapitō gosdodōr: „Čā tī je? Ōn mu olgovōri: „Morī me, čā ne mōgen nīkomu rēc za jednū stvōr, ča krój ŷmo, jēr me je strōh, da me ne ubīje“. Gospodōr mu rēče: „Rēc mēni, jō te nē cū izdāt; āko né ceš rēc mēni, a tī rēc ispovidnīkū; āko ni nēmu né ceš rēc, a tī pōj ŷ poje i izdūb tāmio jednū jāmu ŷ zemju, pōk zabīj ŷ né glōvu i rēc zemjī trī pūtā, čā si vīdi(l) u krōjā, a ŷza tēga jēpet(a) zagōrnī zemju.“ Junōk ućinī ovō zōdnje. Iša je ŷ poje, izdubī(l) je u zemjī jāmu, zavūka ŷ nje glōvu i rēka(l) trī pūtā: „U cāra Trojōna kōzje ŷši.“ ŷza tēga navōli jāmu zemjé i ŷde dōma. Nākon nīkoliko dōn izrēsła je na tēn mīstū rūzgā ōl tri līpe pālice drēte (tal. diritto = prav, „uspravan“) kakō svīcā. Na tēn su mīstū pāsli pastīrī stādo i jedōn od nīh ubēre jednū pālicu od rūgē i ućinī sūrlu, kojō je, kād se je ŷ né svirīlo, govorīla: U cāra Trojōna kōzje ŷši“. Tō se je začūlo po svēn svītū, a kād je dōšlo do ušījuh krōjēvih bīlo mu je čūdo žō(l), dā se je zaznālo, dā ōn ŷmo ŷši ol kozé i zovē onēga barbīrā īk sēbi, nekā mu rēče, zōc je ōn tō razglōsī. Barbīr dōjde i rēcē, dā ōn tō nī nīkomu rēka(l), nēgo mu ispriporīdo, ča je ućinī(l). Krój mu nī vīrovo, nēgo je ŷša(l) ŷš njin na dno mīsto dī je iznīkla rūzgā i zapovīdi, dā mu se ubēre jednū pālicu. Barbīr mu je ubēre i ućinī sūrlu, a kād je krój pōče svīrīt, sūrla je govorīla: „U cāra Trojōna kōzje ŷši“. Tāl mu je krój oprostī govoréc:

„Zakléla se zemjā rāju, dā se na nōj svāka znāju i očīta i otōjna.“

VI. Leksičko blago.

U ovom sam delu svoje radnje kanio navesti sve tuđe reči, koje se u ovom dialektu nalaze: grčke, latinske, talianske, nemačke i turske. No pregledajući druge radnje o čakavskim i uopće primorskim di-

alektima, n. pr. Budmanovu radnju: Dubrovački dialekat, kako se sada govori (Rad J. A. 65.); Tentorovu radnju: Der čakavische Dialekt der Stadt Cres (Cherso) (Archiv für slav. Phil. Band XXX.) i razne druge radnje, primetio sam, da se u glavnome one iste tuđe reči upotrebljavaju i u ovom narečju, pa sam držao, da bi bilo suvišno ponavljati iste reči. Ograničio sam se stoga samo na one reči, koje inače nisu poznate u štok. dialektu, a slovenskog su postanja; na nekoliko reči, koje se po primedbi A. Rečnika samo u ovom kraju govore i na one, koje su potpuno nepoznatog postanja.

Batürac, m. maleno muško čeljade od više godina, koje je samo u visini zaostalo.

Batürica, f. maleno žensko čeljade od više godina, koje je samo u visini zaostalo.

Bīlit, impf. ginuti od bolesti ili gladi, propadati (u telu).

Bōhät, impf. mnogo trošiti nečega bez potrebe.

Brašnik, m. vrećica od mešine za hleb.

Brēcot, impf. vikati na nekoga.

Brún, m. čir.

Büskot, impf. bockati rukom ili kojim drugim delom tela.

Büzdö, m. blezda „stultulus“.

Cīsät, impf. dirati životinju (mazgu ili magarca) u škakljivo mesto, a u prenesenom značenju dobacivati krišom čoveku neke reči, na koje se on ljuti.

Cvôr, gen. *cvôri*, f. kolekt. gamad na čoveku ili na životinji (običn. uši).

Čenkät, impf. čupati zubima meso sa kosti (ispor. A. R. sub v. čimkati).

Dežmōtaran, adj. nesmotren, neuredan.

Dikmôn, m. mladić (ispor. A. R. sub v. ditman, ana).

Dīvñä, f. devojka (ispor. A. R. sub v. dívna i dimnja).

Drīstā, f. i m. lajavac, blebetalo (ispor. dr. E. Berneker: Slav. etym. Wörterbuch sub v. „*dristati*“, češ. *dřistati*, *dřiskoň* „Schwätzer“).

Dristīt, govoriti koješta, blebetati.

Duhopērät, impf. jedva dihati (ispor. A. R. sub v. duhopiriti); impf. prebirati nešto rukom ne gledajući sam predmet.

Garītula, f. vazmeni kolač, koji ima jaje u sredini.

Gīlit, impf. škakljati.

- Gomílnica*, f. mala kućica u polju zidana bez vapna (ispor. A. R. sub. v. gòmionica, pa veli, da se samo na jednom mestu spominje u stat. poljičkom, ark. 5,260, 1485).
- Grabjš*, m. grabljenje (ispor. A. R. sub. v. grábež).
- Gūzāt*, impf. micati.
- Haramīne* (*haromīne*), f. pl. jelo, koje se jede u kući pokojnika, dok je on još mrtav u njoj (ispor. Mikl. Etym. Wörterbuch i A. R. sub v. karmina).
- Hlopāt*, impf. puhati (ispor. A. R. sub v. hlopiti).
- Hodunìc*, m. dete, koje je već počelo samo hodati.
- Hriṭpěji*, m. pl. nozdrve obično u životinje.
- Hulīt se*, impf. napinjati uši (obično se govori o mazgi ili magarcu, kad netko u njih đira, a oni su pri dobroj hrani).
- Hüstot*, impf. polagano i mlitavo jesti neku stvar, koja se ne voli; polagano i isprekidano nešto govoriti tako, da se malo razumije.
- Hüštra*, f. zlo i čupavo žensko čeljade.
- Iskopīšīt*, pf. oslabeti (telesno).
- Izbrěhnut se*, pf. natresti se nad kim (ispor. tal. rutteggiare i rutare).
- Īzmoč*, i, f. nemirnjak, zločesta osoba (obično se govori detetu).
- Izvarīčīt* (sebe ili drugoga) pf. pokvariti.
- Jednāga*, adv. u isti čas, u isto doba, zajedno, skupa (ispor. A. R. sub v. jèdnaga).
- Jūšīt se*, impf. vidi hulīt se.
- Lōškāt*, impf. bežati zbog straha pred kim.
- Lūžhok*, m. komad (robe) platna, koji se stavlja poviše rublja, kad se pere, da kroza nj ne pređe lug na rublje nego sama voda (ispor. A. R. sub. v. lūžnjak).
- Marvējāk*, m. mlada uš.
- Mütolit*, impf. držati zalogaj dugo vremena u ustima (valjda onomatopejska reč).
- Nāparuč*, adv. pri ruci.
- Natohojěgāt*, pf. izbiti toljagom.
- Navrāšcīt se*, pf. nabrati se (kaže se o koži na licu ili kojem drugom delu tela). Ispor. A. R. sub v. navraskati se.
- Obričvāt*, pf. obrezati, n. pr. krajeve potplata, kad se pravi cipela.
- Ofacelāt*, pf. svršiti nešto veoma brzo, naročito se misli na jelo, kad je čovek veoma gladan.

- Ögrib*, m. komadić daščice, kojom se čisti motika od zemlje.
Opēščät se, impf. leno se opremati.
Pačvörīt, impf. nešto nevažno raditi (telesno).
Pajäk (poljak) m. drvena velika žlica.
Paskīne, f. plur. pir, gozba, što se priređuje prigodom krštenja.
Pästar, pastrà, pastrò, adj. vlažan od znoja i inače (n. pr. košulja, gaćice, odelo i t. d.).
Pēčīt se, imp. kriviti lice prema nekomeu.
Pěskost se, impf. vidi *opēščät se*.
Plesnò, n. stopalo (ispor. Mikl. etym. Wörterbuch sub. v. plesna „planta pedis“).
Padêrčina, f. stariji komad odela, koji nitko neće da nosi, pa ga pokloni nekom drugom, ili uz jeftin novac proda. U prenesenom značenju se ta reč upotrebljava za devojkicu, koju netko zaruči i ostavi.
Pripěćak, (gen. *pripějka*), m. hleb, koji se daje *pećarici* u ime plaće (u ovom mestu samo žene peku hleb).
Prizlīt, pf. potpuno oslabeti u telu.
Prònuta, f. tanko suho gorivo, kojim se užije i potpiruje vatra.
Rašešârit, pf. razgrnuti (vatru).
Ričvät se, impf. rečkati se.
Sazlīt, pf. propasti u telu, oslabeti.
Skrepenīt se, pf. smrznuti se, ukočiti se od zime.
Skrúš, m. skorup.
Slipörīt, impf. slabo videti, žmiriti, škiljiti.
Smañurivät se, imp. postajati manji.
Sprüča, f. i m. onaj koji bez potrebe troši novac ili koju drugu stvar.
Sprücit, impf. trošiti nešto bez potrebe.
Stäk, m. čas, trenutak.
Stěpen, adj. pristao, jak (devojka, mladić, čovek).
Sühor, i, f. suho tanko lišće i granje.
Šábot, imp. tražiti pipajući.
Šeběcot se, impf. teturati se zbog slabosti prouzrokovane bolešću (ili pijanstvom).
Šmanjüra, f. ženska, koja se nečisto drži.
Trüdi, pl m. hemoroidi.
Trütot, impf. teturati se (obično noću, kad se ne vidi).
Tühan, (*tüsam*) adj. malen, veoma malen.
Vajâlo, n. mesto na kome se valjaju životinje (magarac i mazga).

Varbéc, adj. osetljiv.

Vardējäk, m. izbočina na koži (obično glave) usled udarca.

Vavlīt, impf. hlepeti, čeznuti za nečim.

Vīcērak, m. mala kućica u polju bez strehe građena od samoga kamenja.

Vīlor, m. vile od drva, kojima se mlate suhe stabljike kojega grma ili stabla, da otpadne lišće.

Zabarjōhāt, pf. slabo pomesti.

Zabatūrīt, pf. ostati malen telom.

Zabuhovāt, impf. reče se o grožđu kad istom počinje zreti.

Začipīčit, pf. zakržljati.

Zatapjāt, pf. zanemeti.

Zavēznūt, pf. zapasti nogom između dva oštra i nepomična kamena (izraz se upotrebljava za mazgu ili magarca).

Zēzot, impf. potresati telom.

M. Hraste.